

Editörden

DİN VE HAYAT

TDV - İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ DERGİSİ
SAYI: 3 - YIL: 2007

YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. Mustafa ÇAĞRICI

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Kadriye AVCI ERDEMLİ

EDİTÖR

Kerime CESUR

kerime.cesur@gmail.com

YAYIN EKİBİ

Abdülkerim YATĞIN

Ahmet BENSİZ

Davut ÖZGÜL

Emine ARSLAN

E. Betül ÇAKIRCA

Kerime CESUR

Mehmet YÜKSEL

Mustakim ARICI

Salim SELVİ

Sümeyye PARILDAR

Uğur YILMAZ

Üzeyir GÜR

TASHİH

Dr. A.Cüneyd KÖKSAL

REKLAM SORUMLUSU

Ömer Faruk ŞENTÜRK

GRAFİK TASARIM

Sinan ÖZDEMİR

BASIM YERİ ve TARİHİ

TDV Yay. Mat. ve Tic. İşl.

Ostim Örnek San. Sit. 1. Cad.

358. Sk. No: 11 Yenimahalle/ANKARA

Tel. 312 354 91 31 / Fax: 312 354 91 32

Ankara / 2007

ISSN: 1308 - 9595

DAĞITIM

TDV Yay. Mat. ve Tic. İşl. İstanbul 1. Şb.

Klodfarer Cad. No:14/1 Divanyolu

Eminönü/İSTANBUL

Tel: 0212 518 46 04

Faks: 0212 518 83 07

Yayınlanan yazıların hukuki-bilimsel sorumluluğu yazarlara aittir.

PARA İLE SATILMAZ

Bismillahirrahmanirrahim

Yüce Rabbimize sonsuz hamd ü senalar olsun.

Efendimiz Muhammed Mustafa'ya binlerce sâlât, âl ve ashâbına selam olsun.

Ak sakallı pîr koca bilmez ki hâli nice

Emek yimesin hacca bir gönül yıkarısa

Yunus Emre

İbadetlerin ortak amacı insanın yaratılış gayesinin, kulluğunu izhar olduğunu göstermektir. Namaz ile güne, oruç ile yıla, hac ile ömre anlam katan, aynı zamanda denetim altında tutan ibadetler, müslümana hiçbir anında yalnız olmadığını, Yüce bir varlığın gözetim ve denetimi altında bulunduğunu hatırlatır. Kulluğun kemali de her şeyi yerli yerine koymakla mümkündür. Bu açıdan baktığımızda namaz dosdoğru kılındığında namaz; oruç, ellerimiz, gözlerimiz, dilimiz de yanlıştan ve haramdan sakındığında oruç; ve hac her türlü kavgadan, dünya menfaatinden beri olduğumuzu kanıtladığımızda hac-i mebrûr olmaktadır.

İstanbul Müftülüğü Kültür Yayınları üçüncü çalışmasını, ömrümüze anlam katan, layıkıyla yerine getirildiğinde yeniden doğmuş gibi günahsız olunacağı müjdesi verilen "Hac" ibadetine ayırmış bulunmaktadır. Hac yeniden doğmamıza vesile olan yoğun anlamlar bütünüdür. Bu eserimizde, hacın kapsadığı bu anlamlar bütününden imkanların elverdiği ölçüde sizlere makaleler, hatıralar, söyleşiler sunmaya çalıştık. Mikat, ihram, telbiye, tavaf, Hacerü'l-esved, Safa-Merve, Arafat, Müzdelife, Mina, şeytan taşlama, kurban gibi hacın temel kavramlarını ve aşamalarını içeren makaleler hacci anlamamıza yardımcı olmaktadır. İhram'ın sadece bir bez parçası olmadığını, mikattan hac ibadetine giriş yapan hacının dünyanın tüm kalabalığından arınıp Rabbi'nin topluluğuna karıştığını; Arafat'ta hacın zirvesine ulaştığını; şeytana atılan her taşla bir günahın atılması gerektiğini ve diğer tüm aşamaların insanın olgunluğunu tamamlamasına yardımcı olan adımlar olduğunu anlıyoruz. Allah karşısında eşitliğin zirvesinin gerçekleştiği ibadettir hac. Ten renginin önemsizliğini Malcom X'in hayatından verdiğimiz kesitlerden anlıyoruz. "Hacda Kadın" makalesi ile hacda kadının cinsiyeti ile değil kulluğu ile var olduğunun bilincine varıyoruz. Nazife Şişman hacı olmanın turist ve seyyah olmaktan ayrıldığı noktaları akıcı bir üslupla bizlere sunuyor. Söyleşi bölümümüzde Ebruzen Hikmet Barutçugil'in, sanatıyla hac arasında kurduğu bağlantıyı bulabilirsiniz. Ayrıca Ümit Meriç ve Nevzat Tahran ve Hasan Cihat Öter'le gerçekleştirdiğimiz kısa söyleşiler de zevkle okunacaktır. Hacca gitmenin önemini yanında hac dönüşü ahlâkî olgunluğun devamının gerekliliğini anlatan "Hacca Nasıl Gidilir Nasıl Dönülür?" isimli makale, "Hacca Eğitimi Gitmek", "Hacca Çarşı Ziyareti ve Hediyeleşme Âdâbı" da faydalı olacağını umduğumuz diğer makalelerden. Portre bölümümüzde son nefesini Efendimiz'in yanbaşında vermek istediği için Medine'ye hicret eden Sami Ramazanoğlu Hocaefendi'nin hayatı anlatılmakta. Fahrettin Paşa'nın Medine Savunması, Surre Alayları, Osmanlı'nın kutsal beldelere gösterdiği hassasiyeti anlatan makaleler, Kâbe ve Ravza'daki âyetlerin değerlendirildiği makale, hac manzumeleri ve hac literatürü makaleleri ve şiirlerden oluşan bir dosya ile karşınızdayız.

İlkemiz sizlere en iyiyi sunabilmektir. Yayın kurulu bu ilkeyi layıkıyla gerçekleştirebilmek için büyük gayret içerisinde. Bu çalışmalar sırasında fikirleri ve makaleleri ile bizlere katkıda bulunan değerli akademisyenlere, Diyanet personeline, yazılı ve görsel malzeme temini, yayına hazırlık, baskı ve tasarım süreçlerinde katkısı olan herkese şükranlarımızı sunuyoruz.

Allah'ın çalışmalarımızı boşa çıkarmaması ümidiyle...

HAC: MALCOLM X'İN DİRİLİŞİ

Metafizik aşkınlıkla maddi tezahürün yani bireysel derinleşme ile toplumsalın aynı anda kendini gösterdiği, bir temaşaya dönüştüğü bir ibadet olarak hac, hayatın tüm alanlarıyla özetlenişi gibidir. Hayat ve ölüm onda kucaklaşır. Hayat tezahür ederken ölüm bilinci, öte duygusu derinleşir; ahiret iklimi teneffüs edilirken yaşanmış hayatların muhasebesi tecrübe edilir.

Hacda, “ölmeden evvel ölmek” bilinci hem bireysel hem toplumsal planda tecelli eder. Toplumsallığı baskın olsa da her nefis kendi büyük yalnızlığını yaşar orada. Milyonlarca insanla birlikte şeytana taş atarken aslında içimizdeki ve dışımızdaki şeytanları, putları taşlamış oluruz. “Bir taş da sen at...” çağrısına iltica ederek hayatımızı ve benliğimizi kuşatan putlara, zaaflara karşı yapılan derûnî bir mücadelenin muhteşem sembolizmi yaşanır.

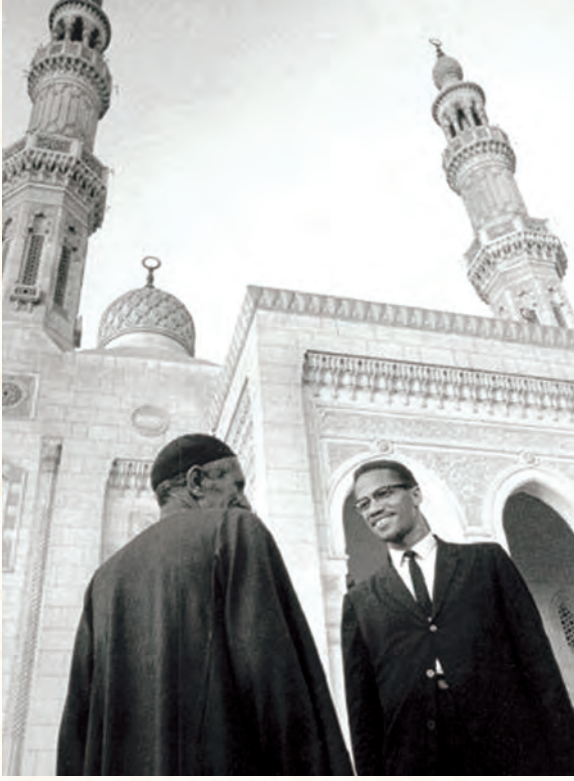
Hayat ve öte duygusu iç içedir orada. Hayatın tüm sıkıntıları yaşanırken, sabır terazisinden geçerken insan tekinin içe yönelik yolculuğunun girdaplarında sürdürdüğü mücadelenin tüm safhaları, imtihan olmanın sarsıcı hakikatini benliğimizin derinliklerinde hissettiren bir mahşer duygusu... inanmış insana “yaşanma-

ya değer hayat”ın eşiğinde son ve gerçek, kaçınılmaz sınavı idrak ettirir. Mahşer, her türlü farklılıkların, ayrımların ortadan kalktığı, her türlü dünyevi payenin geçersiz olduğu o büyük buluşmanın adı ise, bunun küçük evrenimizde hem maddi hem manevi olarak tecrübe edildiği buluşmanın adıdır hac.

Allah'a yakarışlar bir teslimiyetin, tüm dünyevî bağlardan âzade oluşun, mutlak hürriyetin daha bu dünyada tadılması değil midir? “Lebbeyk” nidaları semaya yükselirken, saf saf olup eller açılırken, milyonlar içinde tek ve yalnız tavaf ederken, varlığın tüm boyutlarıyla ona teslimiyeti gösterirken işaret edilen gerçek mutlak hürriyetin bir nebze olsun tadılması değil midir? Bu dünyanın insanı bağlayan, tutsak eden zaaflarından, gafletinden âzade olmak, bir kutlu dirilişin muştusu gibi gönlümüze doğması değil de nedir?

Maddi zaaflarla kuşatılan ömrümüzün asr-ı saâdetidir orada bize sunulan yaşamak... Hac'da yaşanan telaşe, sürekli hareket, koşturma, sıkıntı göz önüne alındığında ilk bakışta çelişki gibi duran ama gerçekte sonsuz bir uhrevî iklimle kuşatıldığımız sayılı anlardır. Zamanın bu dünyada iken durdurulması, ötelere bir pencere açılması, oradan bir renk, bir kokunun sunulmasıdır. Tüm bunları herkes farklı farklı yaşar. Her insan, her mümin bir alemdir çünkü. Herkes herkesle birlikte yalnız olarak kendi haccını yapar. Milyonlar içinde tek ve yalnız kendi miracını gerçekleştirir.

Tüm zamanlarda ezeli hakikatin insan idrakine sunduğu bu tecrübe; farklı zamanlar, de-

virlere göre ilahî hikmetin bazı yönlerini beşerî idrak açısından farklı boyutlarını öne çıkarabiliyor. Bu dünyanın kimi cilvelerine, kimi zaaflarına bir iksir olarak haccın sır perdelerini açmaya çalışır insan zihni. Her dönem, her fert bu ilahî hikmet çağıldayanından kapasitesi kadar, gönül derinliği kadar idrak testisini doldurur.

İnsanları ırklarına, renklerine göre ayıran modern zamanlara özgü hastalıklara toplumlar mübtela oldukça haccın her renkten insanı mutlak irade önünde eşit ve kardeş kılan muhteşem ihtarı karşısında sarsılmamak ne mümkün! Mahşer düşüncesinin, müslümanları ilahî hakikatle karşılaştıran, yüz yüze getiren evrensel toplantının sunduğu renk harmonisi, insanlığın hiçbir döneminde tatmadığı, hele hele modern zihnin kavramakta zorlanacağı bir mahviyet duygusu verir.

Beyaz ırkçılığa karşı siyahın üstünlüğünü öne çıkaran Malcolm X'in ruhunda muhteşem bir inkılap geçirerek Malik el-Şahbaz oluşunu, yani tevhidi idrak edişini, bu her sınıf ve ırktan müslümanı buluşturan renklerin kardeşliğinde aramalıdır. Irkçılık gibi insanlık çizgisinin denileştiği bir coğrafyadan gelip kardeşlik çağlayanında yıkanan Malcolm X'in idrak ettiği hakikate insanlık hâlâ ulaşabilmiş değil.

Her şeyiyle mahşeri hatırlatan haccın bu çağın insanına yaptığı en büyük ihtarlardan biri sınıf farkının, servetin, makam ve konumun giyilen iki parça beyaz örtüyle ortadan kaldırılmasıdır. Hiçliğini idrak ederken değer kazanan insanın erdemini yakalayan Ali Şeriatî'nin de tıpkı Malcolm X gibi, sınıf farklılığına karşı, yaşadığı çağın en kahredici ideolojik ayrımcılığına karşı insanlığın umudunu burada bulması tesadüf değildir. Malcolm X, ırk ayrımının mağduru bir yaralı yürek olarak geldi, tevhidin sırrına ererek, birleştirirken yürekleri zenginleştiren ümmet bilincini kuşanarak şehadete koştu. Şeriatî'nin de sınıf ayrımcılığı ve totaliter baskılar altında ezilenlerin vicdanını bu mahşer provasında kuşanarak şehadete koşması, gören gözler için haccın çağın hastalıklarına karşı verdiği bir mesajdır. Her iki simge isim de Safa ile Merve arasında koşarken aynı zamanda haksızlıklara karşı durmanın, direnmenin ve dirilişin bilincini bir kez daha kuşandılar. Bu koşu kardeşlik bilinci ile dirilişi idrak etmektir hem toplumsal planda hem fert planında. İlahî hikmet nasıl her insan tekinde ona özgü tecelli ediyorsa hac da her çağa özgü bir ilham kaynağı olmasıyla fert ve toplum şartlarında farklı boyutlarda her dem tezahür edecektir. ■